

IZUMIREMO LI KAO PROFESIJA?

Biserka Matok Glavaš, primalja, mag.med.techn.

Hrvatska komora primalja

E-mail: biba.matok@gmail.com, mobitel: 091/2763-207

Prema međunarodnoj definiciji primalja je osoba koja je uspješno završila program edukacije za primalje koji je uredno priznat u državi u kojoj se nalazi, a koji se temelji na ICM-ovim esencijalnim kompetencijama osnovne primaljske prakse i okvirima ICM-ovih Globalnih standarda obrazovanja za primalje; osoba koja je stekla potrebne kvalifikacije kako bi bila registrirana i/ili zakonski licencirana za obavljanje primaljske skrbi i korištenje titule primalja; koja dokazuje kompetencije u praksi primaljstva. Samo postojanje definicije govori u prilog tome da smo danas zakonom regulirana profesija.

Primalja je priznata kao odgovoran i pouzdan profesionalac, koja **radi u partnerstvu sa ženama**, pruža podršku, skrb i savjete za vrijeme trudnoće, porođaja i babinja, **samostalno nadzire porođaj** na svoju vlastitu odgovornost i **provodi skrb za novorođenče** i dojenče. Ta skrb uključuje preventivne mjere, **promicanje prirodnog porođaja**, prepoznavanje komplikacija kod majke i djeteta, pristup medicinskoj skrbi i drugim oblicima odgovarajuće pomoći te provođenje hitnih postupaka u slučaju opasnosti. Primalja ima važan zadatak u zdravstvenom savjetovanju i **edukaciji**, ne samo za žene, već i **unutar obitelji** i zajednice. Njezin posao uključuje **antenatalnu edukaciju, pripremu za roditeljstvo i dojenje**, a može se proširiti na zdravlje žena, **seksualno i reproduktivno zdravlje** i skrb za djecu.

Primalja može djelovati **na svim razinama zdravstvene zaštite**, uključujući kuću, zajednicu, bolnice, klinike ili zdravstvene jedinice. Primalje su zdravstveni djelatnici i njihova djelatnost sastavni je dio zdravstvene djelatnosti od interesa za Republiku Hrvatsku. (Zakon o primaljstvu NN 120/08, 145/10).

Svi zdravstveni djelatnici u Republici Hrvatskoj dužni su imati valjano odobrenje za rad, što je regulirano Zakonom o zdravstvenoj zaštiti koji u članku 171. (1) kaže „Odobrenje za samostalan rad je javna isprava koju prema posebnome zakonu izdaje nadležna

komora nakon stečene stručne kvalifikacije odnosno dobivenog uvjerenja zdravstvenog radnika o položenom stručnom ispitu.“ (Zakon o zdravstvenoj zaštiti NN 100/18, NN 125/19, NN147/20, NN 119/22, NN 156/22. NN 33/23).

Status primalja dodatno se regulira Zakonom o primaljstvu koji je donesen 2008. godine. U članku 14. kaže: „Primaljsku skrb kao član tima (član zdravstvenog tima u primarnoj zdravstvenoj zaštiti, član tima u bolničkoj zdravstvenoj skrbi) provodi primalja koja je upisana u registar i kojoj je dano odobrenje za samostalni rad primalje-asistentice, prvostupnice primaljstva ili magistre primaljstva“.

Hrvatska komora primalja osnovana je 2009. godine. Hrvatska komora primalja je samostalna, neovisna, strukovna, zakonski utemeljena organizacija primalja koja djeluje na području Republike Hrvatske, štiti prava i zastupa interese primalja, unapređuje primaljsku djelatnost, brine se za ugled primalja i pravilno obavljanje primaljskog zvanja (članak 1. Statuta HKP-a). Osnovana je s vizijom neovisnog primaljstva. Misija Hrvatske komore primalja je da štiti prava i interese primalja, promiče identitet i dostojanstvo struke te razvija primaljstvo kroz unaprjeđenje obrazovanja i zakonodavstva.

Važan strateški cilj koji je naveden u revidiranom strateškom planu Hrvatske komore primalja iz 2019. godine je poticanje razvoja odgovarajućeg sustava obrazovanja u primaljstvu.

Sukladno ranije spomenutom Zakonu o primaljstvu, Hrvatska komora primalja vodi Registar članova. Najstariji dostupni podaci su iz 2016. godine kada je u Registar bilo ukupno upisano 2.549 primalja. Ažurirani podaci 4. listopada 2023. godine pokazuju da je u Registru članova upisano ukupno 2.407 primalja. U razdoblju od sedam godina broj upisanih primalja u Registru članova je za više od 5 % manji, odnosno 142 primalje manje nego 2016. godine.

Kada je kao filter prilikom analize Registra korištena stručna sprema upisanih članova tada je situacija sljedeća: **2016. godine** magistri primaljstva nije bilo, prvostupnica primaljstva bilo je 124 te 79 asistentica i 2.346 primalja srednje stručne spreme; **2023. godine** 29 magistri primaljstva, 379 prvostupnica primaljstva, 353 asistentice i 1.650 primalja srednje stručne spreme. (<https://www.komora-primalja.hr/registar-clanova-komore/>).

Najbrojnija su skupina primalje srednje stručne spreme koje su nakon stupanja na snagu zakona o primaljstvu nastavile raditi na zatečenim radnim mjestima i koje su, prema tada važećim zakonima i propisima u Republici Hrvatskoj, samostalno obavljale primaljsku skrb.

Stečena prava u RH primalja školovanih prema prijašnjim propisima (prije stupanja na snagu Zakona o primaljstvu) priznaju se kao unutarnje pravo u RH. Zakon o reguliranim profesijama i priznavanju inozemnih stručnih kvalifikacija jamči stečena prava i bavljenje profesijom kada matična država članica povisi obrazovnu razinu potrebnu za pristup profesiji i bavljenje tom profesijom. Stoga primalje u zatečenom stanju mogu raditi iste poslove na zatečenim radnim mjestima u radionici (ali i na svim drugim radnim mjestima na kojima su do tada radile) kao i prije donošenja Zakona o primaljstvu kojim su propisane djelatnosti primalje-asistentice. Iz toga je jasno da navedena skupina primalja srednje stručne spreme radi i može nastaviti s radom do umirovljenja, međutim na njihova mjesta potrebno je zaposliti prvostupnice primaljstva kojih na tržištu rada gotovo da i nema.

Iako je primaljstvo u EU priznata i samostalna profesija i smatra se jednom od pet najznačajnijih profesija, u RH je i dalje zanemareno. Republika Hrvatska ulaskom u EU obvezala se na usklađivanje propisa i zakona kojima se određuje potrebno obrazovanje i stručne kompetencije. Zakon o primaljstvu kao temeljno obrazovanje za primalje navodi završetak preddiplomskog studija sukladno Direktivi 2005/36 EZ. Kao što je već navedeno, važan strateški cilj Hrvatske komore primalja je poticanje razvoja odgovarajućeg sustava obrazovanja u primaljstvu. Unatoč brojnim aktivnostima koje komora kontinuirano provodi s ciljem pokretanja preddiplomskog studija (i u Zagrebu, i u ostalim gradovima Republike Hrvatske), isto do danas nije rezultiralo uspjehom. Obrazovanje se provodi na nekoliko razina. U Zagrebu je srednja strukovna škola za primalje koja je i 2023./2024. godinu upisala dva razreda za zanimanje primalja asistentica/asistent. Na fakultetu zdravstvenih studija u Rijeci na preddiplomskoj razini školuju se prvostupnice/prvostupnik primaljstva, a na diplomskoj razini magistra/magistri primaljstva. Osim Rijeke, program obrazovanja na preddiplomskoj razini za prvostupnice/prvostupnike primaljstva provodi se na Sveučilištu u Splitu. Upisna kvota na oba studija je 15 studenata.

U Zagrebu, koji je glavni grad Republike Hrvatske i najveće Područno Vijeće u kojem je najveći broj primalja, nema studija primaljstva. Nepostojanje studija u Zagrebu

predstavlja veliki problem budući u Zagrebu postoje četiri velika rodilišta koja imaju kroničan nedostatak primaljskog kadra. Primalje koje su završile srednju školu za zanimanje primalja asistentica/asistent i žele se dalje usavršavati i napredovati u struci upisuju se na studij sestrinstva koji im je dostupan i financijski prihvatljiviji. Samim tim mijenjaju zanimanje i profesiju.

Ono što također zabrinjava je činjenica da je gotovo trećina aktivnog članstva, 870 članica upisanih u Registar Hrvatske komore primalja starosne dobi od 54 do 64 godine života. Sasvim je jasno da će najkasnije za deset godina sve imati uvjete za odlazak u mirovinu. Trenutna situacija je da s dva studija godišnje, sukladno upisnim kvotama, na tržište rada izlazi oko 30 prvostupnica primaljstva. Jasno je da takvim tempom za deset godina možemo imati oko 300 prvostupnica primaljstva što je samo trećina ovih koje će za isto razdoblje biti umirovljene. Možemo li tu situaciju promijeniti ili smo država koja svjesno gleda kako najstarije zanimanje nestaje?

Osim školovanja, odnosno nedovoljnog broja preddiplomskih studija u Republici Hrvatskoj, brojni drugi faktori također utječu na odabir zanimanja. Jedan od njih sasvim sigurno je i **Uredba o nazivima radnih mjesta i koeficijentima složenosti poslova u javnim službama u kojoj se primalje ne spominju ni u jednom dijelu**, osim u Uredbi o izmjenama i dopuni Uredbe o nazivima radnih mjesta i koeficijentima složenosti poslova u javnim službama (3.2023.) gdje se primalje spominju kao zdravstveni radnici u domovima socijalne skrbi i centrima za pomoć u kući na radnom mjestu III. vrste na koeficijentu koji je izjednačen s koeficijentom bolničara koji je raspoređen na radno mjesto IV. vrste. U članku 2. spomenute uredbe koji se odnosi na posebne nazive radnih mjesta i koeficijenti složenosti poslova u zdravstvenim ustanovama na položajima druge vrste spominju se isključivo glavne sestre. To u praksi predstavlja ogroman problem obzirom na to da navedeno dopušta zdravstvenim ustanovama da ne postupaju na jednak način prema primaljama i medicinskim sestrama zaposlenim na istim radnim mjestima. Konkretno, magistre primaljstva koje rade na radnim mjestima glavnih primalja klinika/zavoda nemaju pripadajući koeficijent dok magistre sestrinstva imaju.

Nadalje, visina osobnog primanja odnosno plaća koju primalje i medicinske sestre ostvaruju za svoj rad u Republici Hrvatskoj sasvim sigurno imaju utjecaja na odlazak iz države u neku drugu državu gdje su priznate kao profesija i puno bolje plaćene. Prema istraživanje koje je provela Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj-OECD

prosječna mjesečna bruto plaća medicinskih sestara u Luksemburgu 2021. godine iznosila je 9.674 eura. Drugo mjesto zauzima Island s prosječnom bruto plaćom od 6.777 eura. U Hrvatskoj je taj **iznos bio 1.572 eura**, čime je Hrvatska stavljena na 24. mjesto. Ispod nje je samo Mađarska, gdje je prosječna bruto plaća 1.538 eura. Iako će mnogi reći da se ne možemo uspoređivati s Luksemburgom i Islandom, u istom istraživanju sudjelovala je i susjedna nam Slovenija s prosječnom bruto plaćom od 3.817 eura. Raspoloživo na: (<https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/pogledajte-razliku-u-placi-lijecnika-i-medicinskih-sestara-u-hrvatskoj-i-ostatku-svijeta---800391.html>)

GDJE MEDICINSKE SESTRE NAJVIŠE ZARAĐUJU?

PROSJEČNA MJESEČNA BRUTO PLAĆA
MEDICINSKIH SESTARA
(u €, 2021.)

Izvor: OECD, podaci za Hrvatsku 2022.

Nužno je da naša zemlja i vlada prepoznaju važnost svih reguliranih profesija, pa tako i primaljstva i da počnu ulagati u našu profesiju na jednak način, kako se ne bi dogodilo da za desetak godina cijela jedna važna djelatnost nestane, te se samim time zakinu

žene za adekvatnu primaljsku skrb koju trebaju dobiti u Hrvatskoj, kao i u svim drugim državama članicama EU-a.